

UDK: 373.2:005:004

Sabina MASHRAPOVA,

324-sonli eksperimental davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori, Ta'lim va ilm fan vazirligi huzuridagi Oliy ta'lim tizimi kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: sabina.turobjonovna@gmail.com

Pedagogika fanlari doktori, professor H.Xudaykulov taqrizi asosida

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIM SIFATI MENEJMENTNING INTEGRATIV PEDAGOGIK MODEL

Annotatsiya

Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati menejmentining amaldagi holatini aniqlash va uning integrativ pedagogik modelini takomillashtirish masalasi ko'rib chiqiladi. Buxoro, Navoiy viloyatlari va Toshkent shahrida 300 nafar respondent – 60 nafar rahbar, 120 nafar pedagog va 120 nafar ota-ona ishtirokida o'tkazilgan diagnostik o'rganishning metodik yondashuvi tavsiflanadi. So'rov natijalarini boshqaruv, pedagogik faoliyat, bola rivojlanishini kuzatish, ota-onalar bilan hamkorlik va raqamli muhit yo'nalishlari bo'yicha o'zaro bog'liq tahlil qilish asoslanadi. Maqolada indikatorlar monitoringning axborot asosi sifatida, "Bilimtoy Academy" esa pedagogik qarorni almashtirmaydigan raqamli-metodik vosita sifatida talqin etiladi. Integrativ modelning maqsadli-metodologik, pedagogik shart-sharoitlar, integrativ-faoliyatli, refleksiv-korreksion va natijaviy-baholash bloklari tavsiflanadi. Natijalar ta'lim sifatini boshqarishda alohida ma'lumotlarni yig'ishdan ularni pedagogik maqsad asosida birgalikda talqin etishga o'tish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ta'lim sifati menejmenti, maktabgacha ta'lim, integrativ model, pedagogik monitoring, raqamli indikator, boshqaruv, hamkorlik, refleksiya.

ИНТЕГРАТИВНАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы изучения современного состояния менеджмента качества образования в дошкольных образовательных организациях и совершенствования его интегративной педагогической модели. Представлен методический подход к диагностическому исследованию, проведённому в Бухарской и Навоийской областях, а также в городе Ташкенте с участием 300 респондентов, в том числе 60 руководителей, 120 педагогов и 120 родителей. Обоснована необходимость комплексного анализа результатов анкетирования по следующим направлениям: управленческая деятельность, педагогическая деятельность, мониторинг развития детей, взаимодействие с родителями и цифровая образовательная среда. В статье цифровые индикаторы рассматриваются как информационная основа мониторинга, а платформа «Bilimtoy Academy» – как цифровое методическое средство, поддерживающее принятие педагогических решений, но не заменяющее профессиональную деятельность педагога. Охарактеризованы целевой-методологический блок, блок педагогических условий, интегративно-деятельностный, рефлексивно-коррекционный и результативно-оценочный блоки интегративной модели. Результаты исследования свидетельствуют о необходимости перехода от разрозненного сбора данных к их комплексному анализу и интерпретации с учётом педагогических целей в управлении качеством образования.

Ключевые слова: менеджмент качества образования, дошкольное образование, интегративная модель, педагогический мониторинг, цифровые индикаторы, управление, взаимодействие, рефлексия.

AN INTEGRATIVE PEDAGOGICAL MODEL OF EDUCATION QUALITY MANAGEMENT IN PRESCHOOL ORGANIZATIONS

Abstract

This article examines the current state of educational quality management in preschool educational institutions and the improvement of its integrative pedagogical model. It presents the methodological approach to a diagnostic study conducted in Bukhara and Navoi regions and Tashkent city, involving 300 respondents, including 60 administrators, 120 teachers, and 120 parents. The study highlights the importance of an integrated analysis of survey results across five areas: management activities, pedagogical practices, monitoring of children's development, cooperation with parents, and the digital environment. Digital indicators are considered an information basis for monitoring, while the "Bilimtoy Academy" platform is regarded as a digital and methodological tool that supports pedagogical decision-making without replacing the professional judgment of teachers. The article describes the five components of the integrative model: the goal-oriented and methodological component, pedagogical conditions component, integrative activity component, reflective and corrective component, and results assessment component. The findings indicate the need to move beyond collecting isolated data towards their integrated analysis and interpretation in accordance with pedagogical objectives in educational quality management.

Keywords: educational quality management, preschool education, integrative model, pedagogical monitoring, digital indicators, management, cooperation, reflection.

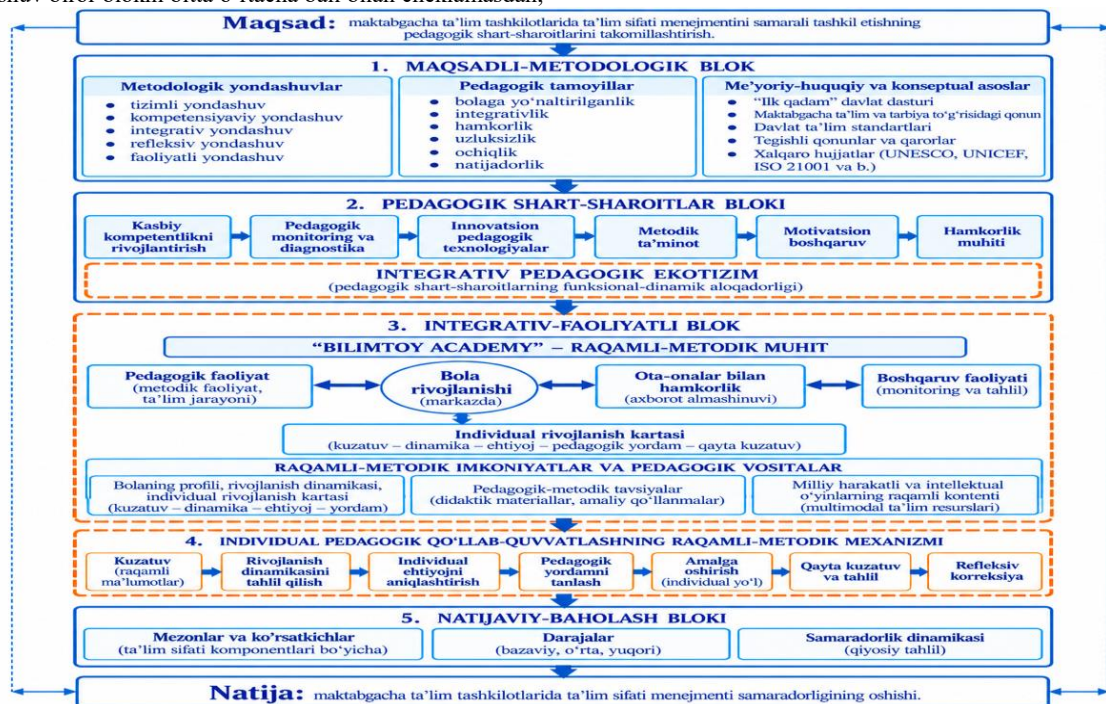
Kirish. Maktabgacha ta'lim tashkilotida sifatni boshqarish faqat rejalar bajarilishi yoki hisobot ko'rsatkichlarini nazorat qilishdan iborat emas. Bola rivojlanishi, pedagogning kundalik faoliyati, metodik yordam, rahbarning boshqaruv qarorlari va ota-onalar bilan hamkorlik bir-biriga ta'sir qiladi. Shu bois ta'lim sifati haqidagi xulosa alohida ko'rsatkichga emas, mazkur jarayonlar o'rtasidagi bog'liqlikka asoslanishi kerak. UNESCOning 2022-yilgi Toshkent deklaratsiyasida sifatli va inklyuziv maktabgacha ta'limni rivojlantirish, hamkorlik va hisobdorlikni kuchaytirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan [1]. OECD tadqiqotlarida esa ma'lumot va monitoring sifatini yaxshilash bo'yicha qarorlarni qo'llab-quvvatlashi qayd etiladi [2]. Mazkur xalqaro yondashuvlar monitoringni faqat nazorat shakli emas, pedagogik faoliyatni takomillashtirish vositasi sifatida ko'rishga asos beradi. Tadqiqotimizning asosiy maqsadi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati menejmentining amaldagi pedagogik muammolarini aniqlash va boshqaruv, pedagogik faoliyat, bola rivojlanishi hamda hamkorlik jarayonlarini birlashtiruvchi integrativ modelni ilmiy-metodik jihatdan asoslashdan iborat.

Tadqiqot materiallari va metodlari. Tadqiqotning diagnostik bosqichida Buxoro viloyatidan 102 nafar, Navoiy viloyatidan 98 nafar va Toshkent shahridan 100 nafar respondent ishtirok etdi. Jami 300 respondentning 60 nafari maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlari, 120 nafari pedagoglar va 120 nafari ota-onalardir. Har bir respondent guruhi uchun uning vazifasiga mos so'rovnoma tuzildi. Rahbarlardan sifat haqidagi ma'lumotlarni yig'ish, umumlashtirish va boshqaruvda qo'llash holati; pedagoglardan rejalashtirish, bola rivojlanishini kuzatish va ota-onalar bilan axborot almashish amaliyoti; ota-onalardan farzand rivojlanishi to'g'risida ma'lumot olish va hamkorlik ehtiyoji o'rganildi. Savollar mazmunan yaqin bo'lsa-da, ularning ifodasi guruhlarining amaliy vazifalariga moslashtirildi. Javoblar to'rt ballik tartibli shkala asosida qayd etildi: 1 – “umuman mos emas”, 2 – “qisman mos”, 3 – “asosan mos”, 4 – “to'liq mos”. Natijalar chastota va foiz taqsimotlari yordamida tavsiflandi. Bu yondashuv biror blokni bitta o'rtacha ball bilan cheklamadan,

turli javob darajalarini alohida ko'rishga imkon beradi. Tartibli shkala ma'lumotlaridan kelib chiqib, javob ulushlari sabab-oqibat munosabatini isbotlamasligi alohida e'tiborga olindi.

Nazariy tahlilda sifat menejmenti, maktabgacha pedagogika va monitoringga oid manbalar, jumladan, “Ilk qadam” davlat o'quv dasturi [3], ta'lim menejmenti bo'yicha milliy tadqiqotlar [4] va ta'lim tashkilotlarini boshqarish standartlari [5] asos sifatida ko'rib chiqildi.

Natijalar va muhokama. Diagnostik tadqiqot natijalari rahbarlar, pedagoglar va ota-onalarning ta'lim sifatiga oid ma'lumotlardan foydalanish ehtiyojlari turlicha ekanligini ko'rsatdi. Rahbarlar uchun ma'lumotlar boshqaruv qarorlarini qabul qilishda, pedagoglar uchun bolalar rivojlanishini kuzatishda, ota-onalar uchun esa farzandining rivojlanishi haqida o'z vaqtida axborot olishda muhim ahamiyatga ega. So'rov natijalariga ko'ra, yaxlit raqamli boshqaruv tizimiga ehtiyojni baholashda rahbarlarning 53,8 foizi 4 ball, 34,0 foizi 3 ball bergan. Pedagoglarda esa bu ko'rsatkichlar mos ravishda 61,9 va 31,1 foizni tashkil etdi. Ushbu natijalar ta'lim sifatiga oid ma'lumotlarni yagona tizimda jamlash va ulardan foydalanishga ehtiyoj yuqori ekanligini ko'rsatadi. Tadqiqotda ta'lim sifati menejmentining raqamli indikatorlari beshta yo'nalish bo'yicha tizimlashtirildi: boshqaruv faoliyati, pedagogik faoliyat, bola rivojlanishi, ota-onalar bilan hamkorlik va raqamli muhit. Indikatorlarni tanlashda ularning pedagogik mazmuni, ma'lumot manbai, natijalarni qiyoslash imkoniyati va boshqaruv qarorlarini qabul qilishdagi ahamiyati hisobga olindi. Bunda raqamli ma'lumotlar pedagogik faoliyatni baholashda yordamchi vosita sifatida qaraldi. Diagnostik natijalar asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati menejmentining integrativ pedagogik modeli takomillashtirildi. Model maqsadli-metodologik, pedagogik shart-sharoitlar, integrativ-faoliyatli, individual pedagogik qo'llab-quvvatlashning raqamli-metodik mexanizmi hamda natijaviy-baholash bloklarini qamrab oladi. Ushbu bloklar pedagogik monitoring, metodik yordam, bola rivojlanishini kuzatish va boshqaruv faoliyatini o'zaro bog'lashga xizmat qiladi. Modelning tuzilishi 1-rasmda keltirilgan.

1-rasm. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati menejmentining integrativ pedagogik modeli

Integrativ pedagogik modelning maqsadli-metodologik bloki ta'lim sifati menejmentining maqsadi, vazifalari va tamoyillarini belgilaydi. Pedagogik shart-sharoitlar blokida rahbar va pedagogning kasbiy kompetentligi, metodik ta'minot, hamkorlik muhiti, motivatsiya hamda monitoringni tashkil etish imkoniyatlari birgalikda ko'riladi. Bu omillarning har biri alohida zarur, biroq ularning uzviyligi modelning asosiy xususiyatidir. Integrativ-faoliyatli blokda pedagogik kuzatuv, boshqaruv faoliyati, individual yordam va ota-onalar bilan hamkorlikning amaliy ketma-ketligi belgilanadi. Refleksiv-korreksion blok olingan ma'lumotlarni muhokama qilish, aniqlangan ehtiyojga ko'ra pedagogik faoliyatni moslashtirish va natijani qayta kuzatishni nazarda tutadi. Natijaviy-baholash bloki esa faqat elektron qaydlar soniga emas, pedagogik faoliyatdagi o'zgarishlar va monitoring ma'lumotlaridan foydalanish holatiga e'tibor qaratadi.

"Bilimtoy Academy" platformasi ushbu modelda axborotni tartibga soluvchi raqamli-metodik muhit sifatida qaratiladi. Platforma rahbar, pedagog va ota-onalar bilan bog'liq ma'lumotlarni yagona tizimda ko'rishga ko'maklashishi mumkin. Biroq bolaning individual ehtiyojini aniqlash va unga mos pedagogik yordamni belgilash pedagogning kasbiy mulohazasi bilan amalga oshiriladi. Shu sababli platforma modelning maqsadi emas, uning faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi vositasidir. Modelning amaliy mantig'i "ma'lumotni qayd etish – indikator bo'yicha tizimlashtirish – dinamikani kuzatish – pedagogik talqin – faoliyatni moslashtirish – qayta kuzatish" ketma-ketligida ifodalanadi. Bu bosqichlar qat'iy texnik algoritm sifatida emas, muayyan pedagogik vaziyatga mos qo'llanadigan metodik tartib sifatida

tushuniladi. Zarurat tug'ilganda pedagog oldingi kuzatuvga qaytadi, qo'shimcha suhbat o'tkazadi yoki yordam usulini o'zgartiradi.

Tadqiqotimizda aniqlangan ehtiyojlar bilan model tuzilishi o'rtasidagi bog'lanish uning metodik asosini tashkil etadi. Diagnostika qaysi jarayonlarda uzilish borligini ko'rsatsa, model bu jarayonlarni bir-biriga bog'lashning tashkiliy-pedagogik tartibini taklif qiladi. Mazkur maqoladagi diagnostik ko'rsatkichlar model samaradorligini eksperimental isbotlash emas, uni ishlab chiqish zaruratini asoslash uchun keltirilgan.

Xulosa. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati menejmentini samarali tashkil etish uchun rahbar, pedagog va ota-onalar faoliyatini o'zaro bog'lash zarurligini ko'rsatdi. 300 nafar respondent ishtirokida o'tkazilgan diagnostik o'rganishlarda ta'lim sifatiga oid ma'lumotlarni tizimlashtirish, monitoring qilish va ulardan amaliy faoliyatda foydalanishga ehtiyoj mavjudligi aniqlandi. Olingan natijalar asosida ta'lim sifati menejmentining integrativ pedagogik modeli takomillashtirildi. Model pedagogik monitoring, metodik yordam, bola rivojlanishini kuzatish va ota-onalar bilan hamkorlikni yagona tizimda tashkil etishga yo'naltirilgan. Raqamli indikatorlar va "Bilimtoy Academy" platformasi esa pedagogik hamda boshqaruv qarorlarini asoslashga yordam beruvchi vositalar sifatida qaraldi. Taklif etilgan model maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini boshqarishni takomillashtirish uchun ilmiy-metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Uning amaliy samaradorligi tajriba-sinov natijalari asosida baholanishi lozim.

ADABIYOTLAR

1. UNESCO. Tashkent Declaration and Commitments to Action for Transforming Early Childhood Care and Education. Paris: UNESCO, 2022.
2. OECD. Engaging Young Children: Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care. Paris: OECD Publishing, 2018.
3. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. Takomillashtirilgan ikkinchi nashr. Toshkent, 2022.
4. Djurayev R.X., Turg'unov S.T. Ta'lim menejmenti. Toshkent: Voris Nashriyot, 2006.
5. ISO 21001:2025. Educational organizations — Management systems for educational organizations — Requirements with guidance for use. Geneva: ISO, 2025.
6. Qurbonov Sh., Seytxalilov E. Ta'lim sifatini boshqarish. Toshkent: Turon-Iqbol, 2006.
7. OECD. Empowering Young Children in the Digital Age. Paris: OECD Publishing, 2023. DOI: 10.1787/50967622-en.
8. Mashrapova S.T. Ta'lim sifati menejmentini samarali tashkil etishning pedagogik sharoitlarini takomillashtirish. PhD dissertatsiyasi qo'lyozmasi. Toshkent, 2026.